

AIVOVAMMAN SAANEIDEN HENKILÖIDEN KOMMUNIKAATIOAIDOT – OMA JA LÄHEISEN KOKEMUS

PRO GRADU –TUTKIELMA

LAURA SAUKKO

1

JOHDANTO

- Aivovamman saa vuosittain Suomessa noin 20 000 ihmistä
- Aivovamma ryhmitellään lieviin, keskivaikeisiin ja vaikeisiin aivovammoihin
 - Yleisimpiä lievät, 71-98 %
- Yleisimpiä syitä liikenneonnettomuudet, kaatuminen ja väkivalta
 - Suomessa vuosina 1991-2005 kaatuminen
- Oireet moninaisia
 - Tasapainohäiriöt, näköhäiriöt, kipu, väsymys, muistiongelmät, keskittymisvaikeudet, impulsiivisuus, vaikeudet tunteiden tunnistamisessa...

2

TUTKIMUSKYSYMYKSET

1. Kokevatko aivovamman saaneet henkilöt kommunikaatiotaitonsa muuttuneen vammautumisen seurauksena?
2. Ovatko aivovamman saaneiden henkilöiden kommunikaatiotaidot muuttuneet heidän läheistensä kokemusten mukaan?
3. Eroavatko aivovamman saaneiden henkilöiden kokemukset liittyen heidän omiin tämän hetkisiin kommunikaatiotaitoihin läheisten kokemuksista ja jos eroavat, niin miten?

3

AINEISTO JA MENETELMÄT

- 12 aivovamman saanutta henkilöä, 13 läheistä
- 5 naista, 7 miestä
- Ikäjakauma 22-59 vuotta
- Vammautumisesta kulunut aika 9kk-30 vuotta
- La Trobe Kommunikaation Arviointimenetelmä
 - Itse- ja läheisarviointi taidoista ennen vammaa ja vamman jälkeen/arviointihetkellä
- 30 väittämää, arviointi 1-4
 - ”Minulta jää mainitsematta tärkeitä yksityiskohtia” ja ”Vaihdan keskustelun aihetta liian nopeasti”

4

Vaittamaryhmä	Iaidot	Vaittama
Ilmaisun runsaus	Ilmaisun sisältö riittävää, tarkkaa ja olennaista	- Minulta jää mainitsematta tärkeitä yksityiskohtia. - Toistelen keskustelussa samoja asioita yhä uudelleen.
Ilmaisun laatu	Ilmaisun sisältö asianmukaista ja tarkkaa	- Annan huomaamattani keskustelukumppanille virheellistä tietoa. - Jos toiset tekevät väärä johtopäätöksiä kommentteistani, jätän asian korjaamatta.
Ilmaisu suhteessa tilanteeseen	Kyky pysyä puheenaiheessa sekä vaihtaa puhetyyliä ja -tapaa	- Vaihdan keskustelunaihetta liian nopeasti. - Minun on vaikea keksiä sanottavaa, joka ylläpitäisi keskustelua.
Vuorovaikutuksen tyyli	Vuorottelu, kielellinen sujuvuus, nonverbaali vuorovaikutus (esimerkiksi katsekontakti), ilmaisun koherenssi	- Puhun liian hitaasti. - Minusta on hankala katsoa toista puhujaa silmiin. - Epäröin, pidän taukoja tai toistan itseäni.
Kognitiiviset tekijät	Keskustelun aiheessa pysyminen, uusien näkökulmien tuominen keskusteluun, keskustelun päättäminen	- Minun on vaikea lopettaa keskustelu. - Putoan keskustelusta hälyisissä paikoissa. - Kiinnitän huomioita epäolennaisiin seikkoihin ja ajaudun puhumaan niistä.

5

TULOKSET

- Tavoitteena oli selvittää:
 - aivovamman saaneiden henkilöiden ja heidän läheistensä kokemuksia siitä, oliko kommunikaatiotaidoissa tapahtunut muutoksia vammautumisen myötä
 - eroavatko aivovamman saaneiden henkilöiden ja heidän läheistensä kokemukset toisistaan ja jos eroavat, niin millä tavalla

6

AIVOVAMMAN SAANEIDEN OMAT KOKEMUKSET

- Ennen vammaa ja tällä hetkellä -> oliko muutosta?
- Aivovamman saaneet henkilöt kokivat muutoksen kaikissa väittämärühmissä
 - Pienin ero ryhmässä ilmaisun laatu
- Tulos saa tukea aikaisemmilta tutkimuksilta

7

Väittämärühmä	Taidot	Väittäjä
Ilmaisun runsaus	Ilmaisun sisältö riittävää, tarkkaa ja olennaista	- Minulta jää mainitsematta tärkeitä yksityiskohtia. - Toistelen keskustelussa samoja asioita yhä uudelleen.
Ilmaisun laatu	Ilmaisun sisältö asianmukaista ja tarkkaa	- Annan huomaamattani keskustelukumppanille virheellistä tietoa. - Jos toiset tekevät vääriä johtopäätöksiä kommentteistani, jätän asian korjaamatta.
Ilmaisu suhteessa tilanteeseen	Kyky pysyä puheenaiheessa sekä vaihtaa puhetyyliä ja -tapaa	- Vaihdan keskustelunaihetta liian nopeasti. - Minun on vaikea keksiä sanottavaa, joka ylläpitäisi keskustelua.
Vuorovaikutuksen tyyli	Vuorottelu, kielellinen sujuvuus, nonverbaali vuorovaikutus (esimerkiksi katsekontakti), ilmaisun koherenssi	- Puhun liian hitaasti. - Minusta on hankala katsoa toista puhujaa silmiin. - Epäroin, pidän taukoja tai toistan itseäni.
Kognitiiviset tekijät	Keskustelun aiheesta pysyminen, uusien näkökulmien tuominen keskusteluun, keskustelun päättäminen	- Minun on vaikea lopettaa keskustelu. - Putoan keskustelusta hälyisissä paikoissa. - Kiinnitän huomioita epäolennaisiin seikkoihin ja ajaudun puhumaan niistä.

8

LÄHEISTEN KOKEMUKSET

- Läheiset kokivat eroja kaikissa väittämryhmissä
 - Pienin ero väittämryhmässä vuorovaikutuksen tyyli
- Tulos saa tukea aikaisemmilta tutkimuksilta

9

Väittämryhmä	Taidot	Väittämä
Ilmaisun runsaus	Ilmaisun sisältö riittävää, tarkkaa ja olennaista	- Minulta jää mainitsematta tärkeitä yksityiskohtia. - Toistelen keskustelussa samoja asioita yhä uudelleen.
Ilmaisun laatu	Ilmaisun sisältö asianmukaista ja tarkkaa	- Annan huomaamattani keskustelukumppanille virheellistä tietoa. - Jos toiset tekevät väärää johtopäätöksiä kommentoistani, jätän asian korjaamatta.
Ilmaisu suhteessa tilanteeseen	Kyky pysyä puheenaiheessa sekä vaihtaa puhetyyliä ja -tapaa	- Vaihdan keskustelunaihetta liian nopeasti. - Minun on vaikea keksiä sanottavaa, joka ylläpitäisi keskustelua.
Vuorovaikutuksen tyyli	Vuorottelu, kielellinen sujuvuus, nonverbaali vuorovaikutus (esimerkiksi katsekontakti), ilmaisun koherenssi	- Puhun liian hitaasti. - Minusta on hankala katsoa toista puhujaa silmiin. - Epäroin, pidän taukoja tai toistan itseäni.
Kognitiiviset tekijät	Keskustelun aiheessa pysyminen, uusien näkökulmien tuominen keskusteluun, keskustelun päättäminen	- Minun on vaikea lopettaa keskustelua. - Putoan keskustelusta hälyisissä paikoissa. - Kiinnitän huomioita epäolennaisiin seikkoihin ja ajaudun puhumaan niistä.

10

AIVOVAMMAN SAANEIDEN KOKEMUKSET VERRATTUNA LÄHEISTEN KOKEMUKSIIN

- Läheisten kokemukset erosivat vammautuneiden kokemuksista kaikissa ryhmissä
 - Pienimmät erot ryhmissä ilmaisun runsaus ja ilmaisun laatu

11

Väittämryhmä	Taidot	Väittäjä
Ilmaisun runsaus	Ilmaisun sisältö riittävää, tarkkaa ja olennaista	- Minulta jää mainitsematta tärkeitä yksityiskohtia. - Toistelen keskustelussa samoja asioita yhä uudelleen.
Ilmaisun laatu	Ilmaisun sisältö asianmukaista ja tarkkaa	- Annan huomaamattani keskustelukumppanille virheellistä tietoa. - Jos toiset tekevät vääriä johtopäätöksiä kommentteistani, jätän asian korjaamatta.
Ilmaisu suhteessa tilanteeseen	Kyky pysyä puheenaiheessa sekä vaihtaa puhetyyliä ja -tapaa	- Vaihdan keskustelunaihetta liian nopeasti. - Minun on vaikea keksiä sanottavaa, joka ylläpitäisi keskustelua.
Vuorovaikutuksen tyyli	Vuorottelu, kielellinen sujuvuus, nonverbaali vuorovaikutus (esimerkiksi katsekontakti), ilmaisun koherenssi	- Puhun liian hitaasti. - Minusta on hankala katsoa toista puhujaa silmiin. - Epäröin, pidän taukoja tai toistan itseäni.
Kognitiiviset tekijät	Keskustelun aiheessa pysyminen, uusien näkökulmien tuominen keskusteluun, keskustelun päättäminen	- Minun on vaikea lopettaa keskustelu. - Putoan keskustelusta hälyisissä paikoissa. - Kiinnitän huomioita epäolennaisiin seikkoihin ja ajaudun puhumaan niistä.

12

-
- Aikaisemmista tutkimuksista ristiriitaisia tuloksia: joidenkin mukaan itse- ja läheiskokemusten välillä on ero, joidenkin tutkimusten mukaan eroa ei ole
 - Syynä eroavaisuuteen oiretiedostus ja heikko arviointikyky?
 - Koskisen (1998) mukaan läheiset tunnistavat vielä viisi vuotta vammautumisen jälkeenkin vammautuneita paremmin muutokset ja vaikeudet vammautuneen taidoissa ja käyttäytymisessä

13

POHDINTA

- Tutkimuksen tulos saa osittain tukea myös aikaisemmin aiheesta tehdyiltä tutkimuksilta
- Tutkimus antaa tietoa aivovamman saaneiden kyvystä tarkastella omissa taidoissaan tapahtuneita muutoksia verrattuna läheisten kokemuksiin
- Tieto tärkeää
 - kuntoutuksen kohdentamisen kannalta
 - Aivovamma ”hiljainen epidemia” -> oireet eivät näy ulos päin, joten tieto tärkeää, jotta aivovamman saaneiden henkilöiden kielellistä toimintakykyä voidaan ymmärtää paremmin

14

LÄHTEET

- Duodecim, 2018
- Aivovammat: Käypä hoito -suositus, 2017
- Koskinen, S. & Alaranta, H. (2008). Traumatic brain injury in Finland 1991–2005: A nationwide register study of hospitalized and fatal TBI. *Brain Injury*, 22(3), 205–214.
- Jourdan, C., Bayen, E., Pradat-Diehl, P., Ghoutf, I., Darnoux, E., Azerad, S., Vallat-Azouvi, C., Charanton, J., ... & Azouvi, P. (2016). A comprehensive picture of 4-year outcome of severe brain injuries. Results from the Paris-TBI study. *Annals of Physical and Rehabilitation Medicine* 59, 100-106.
- Douglas, J. M., O'Flaherty, C. A. & Snow, P. C. (2000). Measuring perception of communicative ability: the development and evaluation of the La Trobe communication questionnaire. *Aphasiology*, 14(3), 251-268.
- Vartiainen, R. & Raukola-Lindblom, M. (2014). *La Trobe Kommunikaation Arviointimenetelmä. Opas käyttäjälle*. Vaasa: Vartiainen Communications Oy/Arcodas R-L Erikoispalvelut Oy.
- Koskinen, S. (1998). Quality of life 10 years after a very severe traumatic brain injury (TBI): the perspective of the injured and the closest relative. *Brain injury*, 12(8), 631-648.

15

KYSYMYKSIÄ?

16